

Hlohovec a rod Ilockých

MÁRIA GRÓFOVÁ

Hoci Hlohovec v stredoveku patril medzi významné mestá juhozápadného Slovenska porovnateľné v istom slova zmysle s Trnavou či Nitrou a má dve staršie monografie,¹ predsa len možno ďalším štúdiom posunúť o krôčik dopredu poznanie jeho stredovekých dejín a tým iste spresniť poznatky uvádzané v staršej literatúre.

V Zoborskej listine z roku 1113² sa spomínajú *castellani Golgocienses*. Nepriamo je takto doložená existencia hradu Hlohovec, ktorý bol základom administratívnej jednotky – komitátu. Uhorské kráľovstvo malo na svojej hranici s Českým kráľovstvom vytvorenú líniu pohraničných komitátov. Vznikli okolo hradov Stupava, Šaštín a Holíč, v druhej záložnej línii na Považí okolo hradov Šintava, Hlohovec, Banka a Beckov. V 13. storočí však s vývojom šľachtických stolíc a celkovej reorganizácie správy stratili komitáty Šintava, Hlohovec, Banka a Holíč svoje opodstatnenie a včlenili sa do Nitrianskej stolice, Beckov do Trenčianskej a Stupava do Bratislavskej.³

Kasteláni boli predstaviteľmi kráľovskej civilnej i vojenskej správy. Bez existencie istého zázemia by bolo ich pôsobenie otázne. Možno teda predpokladať vojenskú posádku i nižších úradníkov priamo na hrade a v podhradí osadu zabezpečujúcu potraviny či iné naturálne dávky a služby.

Pokiaľ sa v odbornej literatúre⁴ stretávame aj s hradom Szolgagyőr v okolí Hlohovca a historické bádanie pripúšťa niekoľko možností riešenia vzťahu hradov Hlohovca a Szolgagyőru,⁵ zdá sa, že s konečným riešením problému prišiel György Györffy,⁶ ktorý stotožnil hrad Hlohovec s hradom Szolgagyőr.

¹ FELCÁN, A. *Hlohovecko kedysi, dnes a zajtra*. Nitra 1932. LEHOTSKÁ, Darina et al. *Hlohovec a jeho okolie*. Bratislava : Obzor, 1968.

² CDSL I. , s. 66, dokument č. 69.

³ LEHOTSKÁ, ref. 1b, s. 50. CHALOUPECKÝ, Václav. *Staré Slovensko*. Bratislava 1923, s. 239. Vznikom a formovaním územnosprávnej organizácie sa zaoberá Gyula Kristó vo svojej práci *A vármegyék kialakulása Magyarországon*. Budapest 1988.

⁴ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 50. SEDLÁK, Vincent. K otázke vzniku a pôvodu inštitúcie Szolgagyőr. In *Historické štúdie*, 1967, roč. 12, s. 155 a nasl.

⁵ Po prvé: predpoklad existencie dvoch hradov a pohraničných komitátov nezávislých od seba. Po druhé: totožnosť hradov Hlohovec a Szolgagyőr s ich panstvami. Po tretie: totožnosť pohraničných komitátov, ale rozdielnosť hradov.

⁶ GYÖRFFY, György. *Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV*. Budapest, 1998, s. 383-390.

Podhradská osada v tesnej blízkosti hradu Hlohovec bola pravdepodobne, tak ako ďalšie lokality na juhozápadnom Slovensku, vyľudnená počas tatárskeho vpádu v rokoch 1241-1242. Z iniciatívy kráľa Bela IV. sa pristúpilo k doosídľovaniu vyľudnených oblastí. Môžeme predpokladať, že jedným z miest, ktoré si hostia vybrali za svoj nový domov, bolo aj podhradie hradu Hlohovec. Z jednej strany bolo miesto chránené výbežkom Považského Inovca, na ktorom stál včasnostredoveký hrad, na druhej strane to bolo údolie Váhu s možnou vodnou cestou, s križovatkou diaľkových ciest smerom na Banku a Beckov a druhou smerom na Nitru i brodom cez Váh. Tieto danosti terénu a existencia staršieho trhového miesta priam predurčovali túto lokalitu na jej skorý rozmach a konštituovanie sa na stredoveké výsadné mesto.

Prvé listinné doloženie prítomnosti kráľovských hostí v už existujúcom meste (civitas) je z roku 1276.⁷ Táto listina Ladislava IV. Kumánskeho, v ktorej sa prvý raz spomína aj existencia dvoch trhových miest (*duo loca fori*), je zároveň právnym aktom prechodu kráľovského mesta do rúk zemepána, ktorým sa stal Aba, syn Abu z hlohoveckej vetvy Abovcov.

Pomery v Hlohovci sa skomplikovali ďalšou donáciou kráľa Ondreja III. z roku 1294, ktorou daroval zvyšný kráľovský majetok (starú podhradskú osadu s hradom a mýto) Abrahámovi Rufusovi. Roku 1297 vymenil Abrahám Rufus s Abom svoj podiel v Hlohovci za Sobotišťe (*Zobodycha*) a kamenný hrad Branč (*Berench*). Výlučným majiteľom Hlohovca sa stal Aba, ktorý stál na strane Matúša Čáka. Keď v bitke pri Rozhanovciach roku 1312 padol, prešli jeho majetky, teda aj Hlohovec, do Matúšových rúk a vo vlastníctve ich mal až do svojej smrti roku 1321.⁸ Potom prešiel do vlastníctva Karola Róberta a v kráľovskej držbe zostal až do polovice 14. storočia (26. november 1349),⁹ kedy na základe donácie Ľudovíta I. Veľkého získal Hlohovec jeho verný dvoran a správca kráľovských pivníc (*magister pincernarum*) Mikuláš, syn Vavrince Tóta. Donácia sa vzťahovala aj na Mikulášovho brata magistra Levkuša. Okrem Hlohovca (*Golgouch*) mu udelil Veľké Zálužie (*Wylok*), Dvorníky (*Wdvarnok*), Sasinkovo, pôvodne Šág (*Saagh*) a dnes zaniknutú lokalitu Dyč (*Dyweh*) východne od Hlohovca. V tejto donácii sa hrad ako taký nespomína, listinne je jeho existencia doložená až roku 1369,¹⁰ čo nás oprávňuje predpokladať, že bol znovu obnovený v krátkom čase – po necelých 20 rokoch. Mikuláš zvaný Kont až do svojej smrti roku 1367 zveľadľoval hradné panstvo výmenami a donáciami tak, že vznikla relatívne súvislá majetková doména.

⁷ MOL: DL 896, č. 1, donácia pre Abu (fotokópia tejto listiny sa nachádza v HÚ SAV).

⁸ GYÖRFFY, ref. 6, s. 383-390.

⁹ CDA V., s. 339, č. 196, donácia pre Mikuláša Konta. Orig. MOL: DL 4088.

¹⁰ MOL: DI 5728. FÜGEDI, Erik. *Vár és társadalom a 13-14. századi magyarországon*. Budapest, 1977, s. 135.

Pečať Mikuláša Konta z roku 1359

Staršia literatúra sa o príslušnosti predkov rodu Ilocký rôzni.¹¹ Niektorí ich zaraďujú do rodu Héder, iní jeho najstarších predkov hľadajú v Orahovici (dnešné Chorvátsko).¹² Predikátmi používanými v tomto rode sú *Ujlaky*, *Ilocký*, *Frištatský*. Príslušníci rodu v 14. storočí pravidelne používali prímene označujúce ich etnický pôvod *Sclavus*, *Tót* a Mikuláš I. navyše aj prímene *Kont*. V maďarskej literatúre sa stretávame aj s označením *Raholcai*.

Nepochybne ide o samostatnú vetvu staršieho a veľmi významného rodu vzhľadom na skutočnosť, že všetci jeho známi príslušníci zastávali vysoké dvorské hodnosti a súčasne funkcie županov (*comites*), bánov a vojvodov.¹³ Za „rekordéra“ v tomto smere možno pokojne označiť Mikuláša Konta.¹⁴

¹¹ NAGY, Iván. *Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblákkal XI*. Pest, 1865, s. 390-391. Autor tvrdí, že pochádza z rodu Héder alebo Héderer, rovnako uvádza *Slovenský biografický slovník VI*. Martin : Matica slovenská, 1994, s. 172.

¹² ENGEL, Pál. *Középkori magyar genealógia*. CD nosič v Univerzitnej knižnici v Bratislave.

¹³ ENGEL, Pál. *Magyarország világi archontológiája 1301-1457 I*. Budapest, 1996.

Vavrinc Tót, otec Mikuláša Tóta – Konta bol šintavským kastelánom (1340-1341), nitrianskym županom (1340-1348), kráľovským zástavníkom (1341), taverníkom (1344-1346), šopronským, varaždínskym a železnohradským županom (1347-1348). S. 160, 179, 223, 226.

Ugrin Tót de Raholca, brat Mikuláša Tóta bol varaždínskym županom (1347-1348). S. 223. Na strane 254 sa ako klišský župan uvádza síce tiež Ugrin, no je otázne, či patril do tohto rodu.

Levkuš Tót, syn Vavrince Tóta a brat Mikuláša Konta bol kráľovským stolníkom (1351-1359), sikulským a brašovským županom (1352-1356), kráľovským pohárnikom (1352-1359). S. 46, 192.

Bartolomej Tót, syn Vavrince Tóta a brat Mikuláša Konta bol kráľovským pohárnikom (1351-1352). S. 43.

Mikuláš Tót Kont, syn Vavrince Tóta a brat Levkuša Tóta a Bartolomeja Tóta bol temešským županom (1338), taverníkom (1344-1346), kráľovským pohárnikom (1345-1351), tekovským županom (1345-1350), železnohradským županom (1349, 1356-1367), sedmohradským vojvodom, soľnohradským a aradským županom (1351-1356), palatínom (1356-1367), biharským, nitrianskym, šarišským, spišským a trenčianskym županom (1356-1367). S. 3, 12, 37, 43, 97, 106, 113, 160, 166, 171, 179, 196, 200, 202, 212, 223, 226-227. V roku 1350 viedol druhú výpravu do Neapola, v roku 1363 výpravu do Bosny a v roku 1365 do Bulharska. Za kráľa Ľudovíta I. Veľkého bol v roku 1343 vyslancom vo francúzskom Avignone, od tých čias používal prímene Kont (z francúzskeho comt – gróf). *Korai Magyar történeti lexikon (9-14. század)*. Budapest : Akadémiai kiadó, 1994, s. 368.

Ladislav Ilocký, vnuk Mikuláša Konta a brat Imricha Ilockého bol spolu s bratom Imrichom mačvianskym bánom (1402-1403, 1410-1418), bodrožským županom spolu s bratom Imrichom a Štefanom Ludanickým (1402-1403), bratislavským a tolnianskym županom (1410-1418) spolu s bratom Imrichom a županom v stolici Valko (1410-1418) taktiež spolu s bratom Imrichom. S. 29, 104, 115-116, 207, 222.

Imrich Ilocký, vnuk Mikuláša Konta a brat Ladislava Ilockého bol bodrožským županom spolu s bratom a Štefanom Ludanickým (1402-1403), bratislavským a tolnianskym županom (1410-1418) spolu s bratom Ladislavom a županom v stolici Valko (1410-1418), mačvianskym bánom taktiež spolu s bratom Ladislavom. S. 104, 115-116, 222.

Štefan Ilocký, pravnuček Mikuláša Konta a brat Mikuláša Ilockého bol spolu s Petrom Čechom z Levíc mačvianskym bánom (1429-1430). Str. 30.

Mikuláš Ilocký, pravnuček Mikuláša Konta a brat Štefana Ilockého bol mačvianskym bánom, báčskym a tolnianskym županom i županom v stolici Valko (1438-1458), fejerským županom (1440-1458), sedmohradským vojvodom (1441-1458), aradským, temešským a sikulským županom (1441-1446), spolu s Jánom Huňadym marmarošským županom (1441-1445), virovitickým županom spolu s Henrichom de Tamasy (1444), šomodským županom (1444-1458), zárandským županom (1445), severínskym bánom (1445-1446), sudcom Kumánov (1448-1449), torontálskym županom spolu s Jánom Huňadym (1451), nitrianskym županom (1454) a slavónskym bánom (1457-1458). S. 15, 21, 30, 34, 98, 100, 123, 128, 149, 151, 161, 177, 194, 205, 208, 210, 222, 231, 240.

Doterajšia slovenská historiografia o mestách stavala na stereotypnej predstave, podľa ktorej došlo po prechode mesta z rúk kráľa do rúk zemepána automaticky k jeho úpadku. Nie veľké množstvo zachovaných písomných údajov o vzťahu Ilockovcov a (Nového) Hlohovca svedčí skôr o opaku. Príkladom môže byť získanie jarmočného privilégia od kráľa Ľudovíta I. Veľkého roku 1362 pre Hlohovec.¹⁵ Hlohovec získal toto hospodárske privilégium ako jedno z prvých miest v zemepanských rukách na Slovensku. Nemožno pritom uprieť Mikulášovi Kontovi priamu intervenciu – v listine sa uvádza, že je to na jeho žiadosť.

Pečať Mikuláša Konta z roku 1364

Slobodné výročné trhy sa mali konať podľa zvyklostí mesta Budína na Michala, mali trvať dva týždne a od kupcov z celého Uhorska smerujúcich do Hlohovca nesmel nikto žiadať mýto. V trhových záležitostiach nemal zemepán v Hlohovci žiadne právomoci, súdiť nesmel žiaden feudál, ani Nitrianska stolica či kráľovský sudca. V sporných prípadoch zasahoval oficiál – úradník Mikuláša Konta spolu s richtárom, prisažnými a mešťanmi Hlohovca. Vďaka spomenutému trhovému privilégiu sa urýchlili hospodárske, právne i stavebné rozdiely medzi oboma časťami Hlohovca – výsady dostala lokalita bývalých kráľovských hostí (Nový Hlohovec), ktorí naplno využívali svoje práva; postupne sa nahrádzal názov Nový Hlohovec nemeckým – Freistadt.¹⁶

Rok 1365 bol prelomovým aj pre Starý Hlohovec – obyvatelia podhradskej osady sa dožadovali podobných práv, aké užíval Nový Hlohovec. Mikuláš Kont vydal listinu, v ktorej jasne formuloval práva a povinnosti obyvateľov Starého Hlohovca. Stanovil peňažnú rentu, podľa ktorej mali platiť za 1 lán 10 denárov na sviatky sv. Juraja, Michala a na Vianoce. Mali mu oznámiť, keby obrábali opustenú pôdu, pretože sa za neobrobené pozemky neplatilo a neplatilo sa ani v prípade požiarom zničených domov a hospodárskych stavieb. Oslobodil ich od robôt (orania, siatia, kosenia, zväžania sena, žatevných prác a zväžania úrody), ako aj od stravného poplatku. Požadoval však naturálne dary na Vianoce, Veľkú noc a na Michala (za každý lán syr, 8 vajec a od všetkých poddaných spoločne 3 mladých baranov). V ďalšej časti listiny sa pojednávalo o vinohradníctve. Pri vysádzaní vinohradov sa pridŕžali zvyklostí blízkej Trnavy (po vysadení neplatili 12 rokov žiadne poplatky, potom odovzdávali z každej ¼ viničnej pôdy ročne 1 okov vína, spomedzi seba si mohli zvoliť viničných majstrov – vincúrov s právomocou rozhodovať v sporných záležitostiach medzi vinohradníkmi). Okrem

¹⁴ Vid' poznámku č. 13.

¹⁵ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 60.

¹⁶ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 60. Prvý raz písomne doložený v rokoch 1394-1395.

toho boli povinní udržiavať v dobrom stave most cez Váh. Na území Starého Hlohovca sa mohlo slobodne predávať víno (kupujúci ani predávajúci neplatili žiadne poplatky, mýto ani tridsiatok), nehnuteľnosti tvorili ich trvalé vlastníctvo a za každý mlyn boli povinní zaplatiť ročne 100 denárov a odovzdať 1 koláč a 1 kapúna.

Na jednej strane mohli obyvatelia Starého Hlohovca užívať výhody, na druhej strane vyžadovanie poddanských povinností upevnilo istú závislosť podhradskej osady vo vzťahu k zemepánovi.¹⁷ Výsady udelené Mikulášom Kontom potvrdila v roku 1430 manželka Ladislava Ilockého a syn Mikuláš.¹⁸

Z uvedeného vyplýva, že prípad Hlohovca bol v období stredoveku jedinečný. Žiadna iná lokalita sa na území Slovenska nevyvíjala obdobne – žiadna iná nemala dve trhové miesta, ktoré sa vyvíjali odlišne, hoci ležali v bezprostrednej blízkosti a do konca 14. storočia používali rovnaký názov Hlohovec s odlišnými prívlastkami. Starý Hlohovec označoval podhradskú osadu, ktorá sa po roku 1365 vyvíjala ako mestečko a Nový Hlohovec, ktorý sa ako sídlo hostí vyvíjal ako slobodné mesto a koncom 14. storočia jeho obyvatelia túto skutočnosť vyjadrili aj jednoduchým pomenovaním – Freistadt, Slobodné mesto, bez použitia nemeckého ekvivalentu pre názov Hlohovca tak, ako to nachádzame pri iných slobodných mestách, napr. Trnava – Tyrnau, Košice – Kaschau, Levoča - Leutschau a podobne.

Z testamentu Kláry, vdovy po palatínovi Mikulášovi Kontovi, datovanom v Hlohovci dňa 18. októbra 1400 sa dozvedáme o ďalších sociálnych aktivitách tohto manželského páru v prospech mesta Hlohovca – založili špitál na verejnej ceste vedúcej k Váhu a kaplnku Sv. Ducha.¹⁹ Špitál, ktorý dodnes stojí v časti mesta označovanej ako Zábranie, bol k dispozícii biednym a chorým, sýtil hladných, zaodieval nahých, prichýlil hostí i tulákov, slabým pomáhal v chorobe, liečil neduhy a zomrelým sa staral o dôstojný pohreb. Vo svojej poslednej vôli poručila špitálu značné majetky, z ktorých dôchodky financovali jeho činnosť. Udialo sa tak so súhlasom jej vnukov Ladislava a Imricha. Správcom (magistrom) špitála sa mal stať statočný, silný a výrečný muž, ktorý by sa s pridelenými služobníkmi staral o potreby špitála. Špitálu bol darovaný kamenný dom na námestí na východnej strane farského kostola, 4 usadlosti – ľudovo nazývané *hušták*, ležiace vedľa špitála smerom k Váhu. Kúpeľ oproti špitálu darovala aj s výsadou, že v hraniciach Hlohovca a zaniknutej lokality na brehu Váhu neďaleko Hlohovca vo Sv. Petre a s nimi susediacich územiach nesmie byť nikdy postavený žiadny iný kúpeľ. Ďalej k nemu patrili 3 jatky v meste Hlohovec, ovocná záhrada ležiaca na brehu Váhu pri moste, priestranstvo poniže mosta na stavbu 4 mlynov, 2 ostrovy vo Váhu, 4 vinice, z toho 3 v Hlohovci a 1 v Dvorníkoch, dedina Zelenice so všetkými úžitkami

¹⁷ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 61.

¹⁸ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 66.

¹⁹ BARTL, Július (ed.). *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov V*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2001, s. 102-104.

súvisiacimi s brodom cez Váh, mýtom a rybníkom zvaným Dudváh, prameň Bysterec s potokom, na ktorom nesmel nikto okrem správcu špitála postaviť mlyn a možnosť rúbať drevo v lesoch patriacich k hradu Hlohovec. Spomenuté dary (i tie, ktoré by boli v budúcnosti darované špitálu) oslobodila od všetkých táx, daní, poplatkov a kolekty. Príjmy mali patriť a slúžiť špitálu i jeho správcom.

Po takmer sto rokoch od donácie na Hlohovec a panstvo pre Mikuláša Konta sa ujal správy panstva jeho pravnuke Mikuláš Ilocký, ktorému kráľ Ladislav V. roku 1453 obnovenou donáciou na hrady a panstvá Hlohovec a Tematín potvrdil jeho oprávnené nároky na dedovizeň. Ako zvolený kapitán Uhorska víťazne bojoval spolu s Jánom Huňadym proti Turkom pri Belehrade²⁰ a získali bohatú korisť. S vojskom tiahol cez Srbsko a Bulharsko, kde od Turkov vydobyl Sofiu, ďalšie hrady i mestá, čím prispel k uznaniu moci srbského despotu Juraja tureckým sultánom, doma potlačil zbojníctvo v Šomodskej a Rábskej stolici.²¹

Veľmi zaujímavá je v súvislosti s týmto hodnostárom a vojacom príhoda, ktorú vo svojich spomienkach vyrozprávala okolo roku 1450 Helena Kotanerová. Okrem iného opísala korunováciu Ladislava Pohrobka za uhorského kráľa v Stoličnom Belehrade dňa 15. mája 1440, kedy počas obradov musela malého 3-mesačného budúceho kráľa zdvihnúť, aby ho konfirmovali. Nato ho pán z Fraštáku vojvoda Mikuláš Ilocký pasoval za rytiera pozláteným mečom vybíjaným striebrom a nápisom Neohrozený. Udrel ho tak silno, čo pocítila aj ona na vlastnej ruke. Zbadala to aj kráľovná a povedala mu, aby dieťaťu pre Božiu vôľu nespôsoboval bolesť. Na to jej on odpovedal nie a ešte sa aj zasmial. Obrady potom pokračovali ďalej.²²

Pri návšteve dnešného Hlohovca bude historicky zorientovaný návštevník mesta určite hľadať stavebné pamiatky, ktoré zanechali príslušníci tohto významného uhorského šľachtického rodu. V Zábraní nájde zrekonštruovaný špitál a kaplnku Sv. Ducha, pri výjazde z mesta smerom na Topoľčany budovu františkánskeho kláštora,²³ do ktorého prišli menší bratia koncom 15. storočia, v čase posledných členov rodu. Ďalšou stavbou v meste, ktorá upúta pozornosť, je rímskokatolícky kostol sv. Michala s nádherným gotickým portálom a doň vsadeným renesančným portálom. Súpis pamiatok na Slovensku I.²⁴ stroho uvádza, že kostol bol postavený roku 1242, prestavaný okolo roku 1400, opevnený okolo roku 1430 a koncom 15. storočia renovovaný. Na prúťovom profilovanom ustupujúcom ostení sú umiestnené mladšie sochy 4 evanjelistov a bohatý dekor listov a kružieb. Reprezentačná publikácia

²⁰ LEHOTSKÁ, ref. 1, na strane 66 sa nesprávne uvádza Stoličný Belehrad.

²¹ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 66.

²² LUKAČKA, Ján (ed.). *Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov VI*. Bratislava : Literárne a informačné centrum, 2004, s. 219.

²³ V súčasnosti sídlo Vlastivedného múzea.

²⁴ Bratislava, 1967, s. 403-407.

Gotika²⁵ neuvádza ani to a obe svorne mlčia o erbe i hlave, ktoré sú umiestnené na pravej strane portálu pod lomeným oblúkom. Pri identifikácii erbu a tým aj zobrazenej hlavy, sme narazili na niekoľko, pre nás v prvej fáze bádania ťažko riešiteľných problémov. Komplexný pamiatkarsky výskum tejto stavby sa zatiaľ nerealizoval.²⁶

Kamenná hlava muža je ozdobená uzavretou kráľovskou korunou, spod ktorej obe strany podlhovastej úzkej tváre lemujú dlhé vlasy a dlhšia zastrihnutá brada s fúzami. Pod hlavou je umiestnený turnajový štít delený šikmým brvnom. V hornom poli štítu nie je možné s istotou rozoznať žiadne štítové znamenie, dolná časť štítu je viackrát delená. Hlava muža je hlavou kráľa, no vzhľadom na jej asymetrické umiestnenie na portáli ju nemožno považovať za Krista Kráľa. Podľa nášho názoru však ide o svetskú osobu, pravdepodobne donátora, ku ktorej sa viaže aj opísaný erb.²⁷ Ak vychádzame z údajov v Súpise pamiatok na Slovensku I., natíska sa otázka, kto z členov rodu mohol financovať tak náročnú prestavbu či renováciu kostola sv. Michala. Pri prestavbe datovanej okolo roku 1400 by išlo o Mikuláša Konta,

²⁵ BURAN, Dušan et al. *Gotika. Dejiny slovenského výtvarného umenia*. Bratislava : SNG a vydavateľstvo Slovart, 2003.

²⁶ Na tomto mieste by som sa chcela poďakovať Mgr. Martine Orosovej za ochotu a množstvo poskytnutých informácií z fondov Archívu Pamiatkového úradu SR.

²⁷ V práci Váliné Pogány J.: *Az Örökség hagyományozása. Könyöki József Műemlékfelmérései 1869-1890*. Budapest: Országos Műemlékvédelmi Hivatal, 2000 je na strane 360 publikovaná kresba hlavného portálu kostola sv. Michala v Hlohovci, na ktorej jej autor Károly Könyöki zobrazil len hlavu muža, štít mu pravdepodobne unikol. V Archíve PÚ SR, vo osobnom fonde Václava Mencla, zbierka základných výskumov, sign. Z 3470 je na strane č. 11 kresba štítu s datovaním 1581. Václav Mencl vyhotovil aj evidenčný pamiatkový list, kde v popise veľkého hlavného portálu udáva pôvodné, bohato členené ostenie s pôvodnými konzolami, dopĺňa, že ide o veľmi vzácny príklad českej gotiky druhej polovice 14. storočia a príklad renesančného zachovania gotickej pamiatky (tympanon portálu). Archív PÚ SR: fond Krajský ústav štátnej pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody v Bratislave, Hlohovec, č. šk. 77.

uhorského palatína, ktorý sa s vyspelou gotikou mohol stretnúť vo Francúzsku počas svojho pôsobenia ako vyslanec. No štít sa svojím tvarom nehľási do jeho doby. Ak vezmeme do úvahy údaj o renovácii kostola koncom 15. storočia, najpravdepodobnejším kandidátom je Mikuláš Ilocký. Štít je svojím tvarom charakteristický pre jeho dobu, kráľ Matej Korvín ho roku 1471 vymenoval do funkcie kráľa Bosny, ktorú skutočne zastával až do svojej smrti roku 1477.²⁸ Navyše fyziognómia jeho tváre na gotickom portáli v Hlohovci je veľmi podobná tvári na jeho náhrobku v dnešnom Iloku v Chorvátsku.²⁹ Problematickým naďalej zostáva erb pod kamennou hlavou. V literatúre³⁰ ale i v prameňoch³¹ sa stretávame s niekoľkými erbami rodu Ilockovcov. Ten, ktorý sa nachádza pod kamennou hlavou na portáli kostola, sa však od nich odlišuje. Predpokladáme, že ide o erb - štátny znak Bosny, čomu by nasvedčovalo šikmé brvno v erbovom poli. Na definitívne vyriešenie tohoto problému však bude potrebný dlhšie trvajúci heraldický výskum.³²

Pečať Vavrinca Ilockého z roku 1520

V závere sa žiada povedať, že panstvo s hradom a mesto Hlohovec boli v rukách Mikuláša Konta a jeho potomkov celých 175 rokov. Toto obdobie (1349-1524) začleňujeme do obdobia vrcholného a neskorého uhorského stredoveku. Rod Ilockovcov patril k vysokej uhorskej šľachte, ktorá bola oporou uhorských kráľov: Mikuláš Kont bránil záujmy Anjouovcov, Mikuláš Ilocký bol verný Žigmundovi, Albrechtovi, Ladislavovi Pohrobkovi i Matejovi Korvínovi. Posledného menovaného podporil aj

²⁸ Vo funkcii kráľa Bosny vydával aj listiny. SNA: fond Súkromný archív Leles, rod Zay z Uhrovca, signatúra 198 Hosszúbachiana B 59; tú z 23. augusta 1472 vydáva ako „*rex Bozne, ac Machoviensis et regni Slavonie banus... in opido nostro Wylak vocato... regni nostri anno primo*“.

²⁹ Vid' THALLÓCZY, Lajos. Az Ujlakyak síremlékei. In *Archeológiai értesítő IX/1*. Budapest, 1889, s. 1-8.

³⁰ Vid' Nagy Ivána a Siebmachera.

³¹ Listina vydaná palatínom Mikulášom Kontom vo Vyšehrade dňa 27. mája 1359 je spečatená pečaťou s kruhopisom, v ktorej strede je doprava naklonený gotický štít s prilbou, klenotom a prikrývadlami, ktorého hornú polovicu poľa vyplňajú dve brvná. SNA: fond Súkromný archív Leles, rod Pálffy, pezinská vetva, signatúra 109 Czoboriana Nr. 1996. Listina vydaná palatínom Mikulášom Kontom vo Vyšehrade dňa 15. mája 1364 je spečatená pečaťou (pravdepodobne) s kruhopisom, v ktorej strede sú tri pravými hornými rohmi do trojuholníka naklonené gotické štíty s brvnom. SNA: fond Súkromný archív Leles, rod Pálffy, pezinská vetva, signatúra 9 Czoboriana Nr. 12. Listina vydaná bosenským vojvodom a krajinským sudcom Vavrincom Ilockým v Bude dňa 17. júna 1520 je spečatená pečaťou s kruhopisom, v ktorej strede sa nachádza štvrtý renesančný štít s prilbou, klenotom a prikrývadlami, ktorého prvé pole vyplňajú dva oproti sebe stojace levy držiace korunu, druhé a tretie pole vyplňajú dve brvná a štvrté pole vyplňa veža. SNA: fond Súkromný archív Leles, spoločný archív rodu Révay, signatúra 383, II-2 ž. Bodrog – Aranyan, Fasc. IV. Nr. 16.

³² Veľmi pekne by som chcela poďakovať páňovi Prof. PhDr. Jozefovi Novákovi, DrSc. za niekoľko podnetných konzultácií k heraldickým problémom tejto časti nášho príspevku.

Vavrínek Ilocký, ktorý si po krátkom odpore získal aj priazeň Jagelovcov. Lína, ktorú načrtol vo vzťahu k obom častiam Hlohovca Mikuláš Kont (1362, 1365), bola jeho nasledovníkmi dodržiavaná, mesto hospodársky natoľko zosilnelo, že pred moháčskou bitkou roku 1525, keď bola kráľovská pokladnica prázdna, na výzvu panovníka Hlohovčania poskytli pôžičku 600 zlatých v zlate. Z vd'ačnosti ich panovník oslobodil od všetkých mimoriadnych daní v súčasnosti i budúcnosti, potvrdil dovtedajšie trhové výsady na týždenné i výročné trhy, oslobodil ich od platenia tridsiatku a poskytol aj istú ochranu pri súdoch. Ľudovít II. sa písomne zaviazal dlh vrátiť. No v rozhodujúcej bitke pri Moháči (1526) padol a Hlohovčanom ich vysokú pôžičku už nikto nevrátil.

Je priam symbolické, že rod Ilockovcov vymrel práve vtedy, keď sa rúcal starý uhorský stavovský štát – tesne pred Moháčom.³³ Osudy Hlohovca i celého panstva „písali“ po Ilockovcoch ďalšie významné šľachtické rody, akými boli Turzovci, Forgáčovci a Erdödyovci. Ale to je už ďalšia kapitola z jeho histórie.

³³ LEHOTSKÁ, ref. 1, s. 70.

Príloha

Genealogická tabuľka rodu Ilockovcov (podľa Pála Engela) – uvedené roky vymedzujú prvú a poslednú zmienku o príslušnej osobe v prameňoch

